

A TESTNEVELÉSI ÓRÁK MEGFIGYELÉSÉNEK, BÍRÁLATÁNAK SZEMPONTJAI

A tanító önbírálata a testnevelési órákkal kapcsolatos tevékenységek alábbi részleteire terjedjen ki:

- I. Előkészületi munka.
- II. Az óra levezetése.
- III. A növendékek magatartása.

1. Általános észrevételek:

- a) Az óraterv (vázlat) részletessége megfelelt-e a vezetőtanár által támasztott követelményeknek?
- b) Az óra tervét (vázlatát) az anyagkielölésnek megfelelően készítette-e el?
- c) Igénybe vette-e a tanácskérésre biztosított lehetőségeket?

2. Az óra anyagának kiválasztása és elrendezése.

Anyagkiválasztás:

1. A kiválasztott anyag megfelelt-e a tanterv, tanmenet, illetve az időegység anyagának?
2. Sok vagy kevés volt-e? (Általában és az oktatás új anyaga szempontjából.)
3. Nem haladta-e meg a növendékek teljesítőképességét?
4. Nem jelentett-e túlságosan kis követelményt?
5. Megfelelt-e a sokoldalúság és harmonikus foglalkoztatás követelményeinek?
6. Biztosította-e a megfelelő mértékű fiziológiai megterhelést?
7. Biztosította-e az új anyag számára a növendékek megfelelő előkészítettségét?

Az óra elrendezése:

Az óra anyagának elrendezése megfelelt-e a jó tervezés követelményeinek?

- a) Helyes volt-e az anyagelrendezés óraszakaszonként?
- b) Az egyes órarészek kielégítően teljesítették-e feladataikat?
- c) Kihasználta-e az egyes órarészek lehetőségeit az oktatás anyagának feldolgozása szempontjából? (Alkalmazott-e cél- és rávezető gyakorlatokat az óra bevezető, előkészítő és fő részében?)

3. Helyi előkészület.

1. Ellenőrizte-e a gyakorlóhely és az öltöző állapotát?
2. Meggyőződött-e a szerek használhatóságáról?
3. Előkészítette-e a szükséges eszközöket és a játéktér irányzókat?

II. AZ ÓRA LEVEZETÉSE

A) A tanár módszeres eljárásai

1. Közlélekesség:

- a) Általában elég fejlett-e?
Alkalmazkodik-e az oktatás anyagának természetéhez, a növendékek értelmi fejlettségéhez?
Világossá, érthetővé, elképzelhetővé teszi-e az ismereteket, vagy mozgásmódokat a növendékek előtt?
- b) *Magyarázata:* Világosan, értelmesen, eléggé tagoltan beszél-e?
Hangereje megfelel-e a gyakorlóhely követelményeinek, s a növendékek létszámának?
Alkalmazkodik-e a növendékek meglévő ismereteihez és szókincséhez?
Tekintettel van-e az időkihasználás elvére? Kiemeli-e a mozgás leglényegesebb mozzanatait? Érdeklődést keltve fokozza-e az önbizalmat? Intéz-e kérdéseket a növendékekhez? Ennek technikája megfelel-e a testnevelési óra speciális követelményeinek?
- c) *Megmutatás:* Helyesen megválasztott formát alkalmaz-e? Megfelelt-e a mintaszerűség követelményének, a tanítványok fejlettségi fokának?

2. Az oktatás menete:

Megszervezte-e a segítségadást, gondosan közölte-e annak módját? Ő maga gyakorolt-e a segítségben, biztonságot kelt-e, önbizalmat ébreszt-e? Helyesen választotta-e meg a mozgás vezető mozzanatait? Adott-e időt a begyakorlásra? Módszeres fogásokat alkalmazott-e, milyeneket?

3. A megértés ellenőrzése:

Gondot fordít-e a megértés ellenőrzésére?

Megfigyelőképessége elég fejlett-e?

Kiértékelt megfigyeléseit közli-e a növendékekkel? (Önellenzés, önértékelőképesség.)

Magatartása a hibákkal szemben:

Mivel előzhette volna meg a hibák elkövetését?

Milyen eszközöket alkalmazott a hibák kiküszöbölésére?

Helyesen választotta-e meg a javítás sorrendjét?

4. Módot adott-e a tanultak alkalmazására, hogyan oldotta meg?

5. Gyakorlatvezetés:

Közlésével világos, elképzelhető képet nyújt-e a végzendő gyakorlatról, és alkalmazkodik-e a gyakorlat természetéhez? Nem magyaráz-e sokat és feleslegesen? Helyesen alkalmazza-e a magyarázatot és megmutatást?

Ütemezése megfelel-e a gyakorlat természetének, a növendékek fejlődési sajátosságainak, uralkodik ezzel a növendékek mozgásán?

Az irány és oldal megmutatásával segít-e a növendékeknek?

A végrehajtás minőségét javító megjegyzéseit helyesen alkalmazza-e, eléggé változatosak-e?

6. Az alkalmazott foglalkozási formák megfeleltek-e az alábbi szempontoknak?

a) Az idő és hely gazdasági kihasználásának,

b) a munka (a mozgáselem) természetének,

c) a kellő mértékű fizikai megterhelésnek.

Kellő gondot fordít-e a külső rendre és a rendgyakorlatok egyöntetű, egységes végrehajtására?

Ismeri-e, helyesen alkalmazza-e a vezényszavakat?

Helyesen alkalmazza-e a vezényszóhoz nem kötött utasításait, parancsait?

7. Hely megválasztása:

Hely megválasztásával elősegítette-e munkájának sikerét, törődik-e azzal, hogy mindenkit lásson és mindenki lássa, hallja őt?

Gondot fordít-e arra, hogy bemutatásait a legmegfelelőbb síkban, vagy tükörképben szemléltesse?

A tanár nevelő eljárásai:

1. A testnevelő tanító magatartása az osztály egészével szemben

a) Törődik-e mindenkivel?

b) Fegyelem megszervezése és fenntartása.

c) Büntető és jutalmazó eljárásai.

d) Az érdeklődés felkeltése.

e) Ismeretek közlésével való nevelés.

f) A növendékek öntevékenységre nevelése.

g) A munka ellenőrzése, számonkérés.

2. Magatartása a felmentett növendékekkel szemben.

3. A gyakorlóléhelyek és tartozékai külső rendje.

III. A NÖVENDÉKEK MAGATARTÁSA

1. Magatartásuk:

Külső rendben megnyilvánuló fegyelmük kielégítő-e? Ez öntudatos megértés, vagy külső kényszer eredménye?

Öltöző rendje.

Magatartásuk munka közben.

Hogyan fogadják a nevelő közléseit?

Tiszteletudóak-e, előzékenyek-e a nevelővel, egymással szemben?

Fegyelmezésre volt-e szükség, hogyan ment végbe, milyen eredménnyel járt?

2. Viszonyuk a testnevelési órához:

Örömmel, szívesen vesznek-e részt az órákon?

Hogyan nyilvánul ez az órát megelőző felkészülésükben?

az óra alatt,

az óra után.

Általában értelmesen és tudatosan végzik-e munkájukat?

Indokolatlanul kivonják-e magukat a munkából, visszahúzódnak-e, vagy csak látszatmunkát végeznek?

3. Előképzettségük:

Eü., higiéniai, technikai stb. ismeretei megfelelnek-e a követelményeknek?

Technikai tudásuk mértéke kielégítő-e, megfelel-e a tantervi követelményeknek, ill. a tanmenet előadásainak?

4. Mutatnak-e fejlődést az előző órához viszonyítva?

AZ ALSÓTAGOZATOS ANYANYELVI TÁRGYAK DOLGOZATAINAK JAVÍ- TÁSA ÉS A HELYESÍRÁS-TANÍTÁS

Az 1963. szeptemberében életbelépő új Tanterv és Utasítás a nyelvtan új elnevezésével (nyelvtan—helyesírás) az alsótagozatos nyelvtanítás gyakorlati jellegét hangsúlyozza. A 6—10 éves gyermek elvonatkoztató képességéhez mért nyelvtani tudatosságot öncélú szabályismeretek helyett sok konkrét esetből kívánja kialakítani. A gyakorló órák számának növelésével, valamint az eddig kiaknázatlan gyakorlati módok (a másolás és tollbamondás változatos eljárásai, kitalálók, betű- és ékezetpótló gyakorlatok stb.) ajánlásával a helyesírási készségfejlesztést biztosítja, hogy ilyen módon kialakuljon a gyermekben a szóképek biztos, gyors és mechanikus reprodukáló képessége.

Bár a helyesírási jártasság kialakítására elősorbán a nyelvtanórák hivatottak, a többi anyanyelvi tárgy írásbeli dolgozatainak is hozzá kell járulniuk e tantervi feladat megvalósításához. Az alsó tagozat osztályaiban (II., III., IV.) átlagosan 70—50 dolgozatot íratunk írásból, fogalmazásból és nyelvtanból. Azt szinte természetesnek találjuk, hogy a fogalmazási és nyelvtani dolgozatokat helyesírási szempontból is osztályozzuk. Viszont az írásból készített dolgozatokra már csak elvétve vagy egyáltalán nem adunk helyesírásból osztályzatot. Ezt azzal indokoljuk, hogy itt az írástechnikai követelmények mikénti teljesítése az egyedüli bírálati szempontunk. Még ritkábban fordul elő, hogy az írásból készített dolgozatok helyesírási hibáit is kijavíttatjuk tanulóinkkal. Nem ritka az a gyakorlat sem, hogy még a fogalmazási és nyelvtani dolgozatok kijavíttatását sem végeztetjük el vagy nem ellenőrizzük azok pon-

tos végrehajtását úgy, amint az kívánatos volna. Pedig sokszor hallhatunk olyan elkeseredett kifakadásokat, hogy a dolgozatok javításába fektetett munka nincs arányban az elért eredményekkel. Ennek egyik oka éppen abban keresendő, hogy sok időt és fáradságot fordítunk a dolgozatok javítására, de már kevesebbet azok kijavíttatására. Azt mondhatnók, hogy így csak vetünk, de az aratással már nem törődünk. A helyes arányok betartása feltétlenül indokolt az írásbeli munkák írástechnikai és helyesírási követelményei kérdésében egyaránt. A tanulók ugyanis csak azt tartják fontosnak, lényegesnek, amit a nevelőjük gyakorlatában hangsúlyozottnak látnak és éreznek.

Ha tehát mi nevelők az írásból elkészített dolgozatokat helyesírási szempontból is osztályoznánk (természetesen csak akkor, amikor az anyag természete azt lehetővé teszi!), s a többi anyanyelvi tárgy dolgozatainak gondos kijavítás mellett ugyanilyen gondosan ellenőriznénk azok kijavítását is, tanítványainkban megerősítenénk azt a meggyőződést, hogy a helyesírás egyetlen írásbeli munkánkban sem mellőzhető követelmény. Már ezen a fokon is tudatosítanánk tanulóinkban a kimondott és leírt szóval kapcsolatos felelősséget, s erősítenénk bennük az önellenőrzés jó szokását. Ilyen módon az alsótagozatos osztályokban a helyesírási jártasság fokozatos kialakításával valóban megalapoznánk a további fejlődést, a helyesírási készség kibontakozását.

Dr. Huszka László:
intézeti tanár